

RIKSANTIKVAREN
Dag Erlend Lohne Mohn
Postboks 1483 Vika
0116 OSLO

Deres referanse
24/00686-1

Vår referanse
2024/6919-2 (MANSTE)

Dato
02.05.2024

Høringsuttalelse - Bevaringsstrategi for kystens kulturmiljøer

Viser til oversendt høringsutkast for bevaringsstrategi for kystens kulturmiljøer. Nedenfor følger Fredrikstad kommunes innspill til høringsutkastet.

Oppsummering

Riksantikvaren har bedt om tilbakemelding på avgrensning og deltemaer. Fredrikstad kommune mener at avgrensningen av kyst til «i, ved eller i umiddelbar nærhet til saltvann» er en forenkling som kan vanskeliggjøre en helhetlig tilnærming til kystens kulturmiljøer. For deltemaer, mener vi at «sjøveien» og «ferie og friluftsliv langs kysten» er egnede temaer, men at en nyansering av betydningen også av fjorder og elver bør vurderes som nødvendig. Temaet «naustet – der vi går i land» kunne med fordel hett kun «der vi går i land», for å kunne fange en større geografisk, tidsmessig og geografisk bredde. Vi mener at forsvar bør inkluderes som et fjerde deltema, som kan danne en fin balanse med det tredje temaet, ferie og friluftsliv. Å fortelle kystens historie uten å ta med forsvaret mener vi at er en forbigåelse. Forsvar er også et tema med betydelig bredde, og slik sett egnet som deltema.

Riksantikvaren ber i oversendelsen om innspill på utfordringsbildet og avgrensning av strategien, prioriteringer innenfor deltemaene og innsatsområdene. Dere gir samtidig uttrykk for at innspill på om det er noen av de omtalte temaene som ikke er relevante, eller som kommunen mener bør prioriteres ned. Riksantikvaren ønsker særlig tilbakemelding på:

1. Avgrensning

I hvilken grad er avgrensningen egnet til å favne de viktigste behovene og utfordringene knyttet til bevaring og bruk av kystens kulturmiljøer?

2. Deltemaer

Er de foreslåtte deltemaene i bevaringsstrategien egnet til å spisse innsatsen mot de riktige områdene innenfor kystens kulturmiljøer? Har de foreslåtte deltemaene det riktige innholdet og de rette prioriteringene? Er det visse kulturmiljøer som bør vektlegges mer innenfor de enkelte deltemaene? Hvilke problemstillinger bør prioriteres?

Bærekraftig samfunnsutvikling

Postadresse: Postboks 1405, 1602 FREDRIKSTAD
Webadresse: www.fredrikstad.kommune.no
Org.nr: 940 039 541 Bank: 5122 05 77000

Besøksadresse: Nygaardsgt. 16, 1606 Fredrikstad
E-postadresse: postmottak@fredrikstad.kommune.no
Telefon: 69 30 60 00

Riksantikvaren skriver at «*temaene som bevaringsstrategiene skal bygges rundt, skal være uavhengige av type kulturmiljø og tidsperiode. De skal favne geografisk, sosial, etnisk og næringsmessig bredde*».

Fredrikstad kommunes vurdering

Avgrensningen er uklar. Det er en svakhet ved høringsutkastet til bevaringsstrategi at den unngår å definere hva som menes med kyst innledningsvis. Det er imidlertid en definisjon på side 7 (av 21): «*Av praktiske hensyn, og for å gjøre arbeidet med bevaringsstrategien overkommelig og forståelig for samarbeidspartnere, har vi valgt å avgrense "kysten" til i, ved eller i umiddelbar nærhet til saltvann. Strategien skal samtidig være geografisk romslig nok til å favne viktige sammenhenger som beskrevet ovenfor.*

Det vil være svært viktig at strategiens virkeområde omfatter hele kysten fra svenskegrensen til Kirkenes, og at vi langs denne langstrakte kysten trekker inn kulturmiljøer fra alle tidsepoker. Fartøy og båter skal være integrert i deltemaene og kulturmiljøene knyttet til disse».

Fredrikstad kommune finner avgrensningen, *i, ved eller i umiddelbar nærhet til saltvann*, som lite hensiktsmessig. Fredrikstad kan tjene som et godt eksempel på dette. Fredrikstad har Norges eneste bevarte befestede by, Fredrikstad festning, etablert i 1663. Festningen danner en stjerneform over elven Glomma. Internasjonal sjøfart har vært en stor del av Fredrikstads historie, med handelsfart til andre kontinenter. Fredrikstad var den største og siste treseilskutebyen i Norge. Fredrikstad hadde Norges siste metallseilskip i normal handelsfart. Fredrikstad mekaniske verksted, FMV, var Norges største verft, med 443 produserte båter på opptil 132 500 tonn og motorer opp til 28 000 HK. FMV var verdensledende på nøytralgassanlegg (tankskip som ikke eksploderer, fordi det ikke er oksygen i tankene men renses eksos). Fredrikstad har Kong Olav Vs tidligere sommersted, Bloksberg på Hankø, tett knyttet til et regattafarvann som fortsatt er blant verdens beste. Den verdenskjente (etter OL i Paris der hans båt Elisabeth V vant) båtbyggeren Bjarne Aas (berømt for seksmeter, IOD, den urnorske Aas-terna og de første motordrevne redningsskøytene). Bjarne Aas hadde et av Skandinavias største lystbåtbyggerier, i Fredrikstad. Fredrikstad kommune finner det underlig at store deler av denne historien ikke skal være del av Norges kysts historie fordi man seiler opp elven for å komme inn til byens sentrum. Definisjonen av kyst som saltvann, skaper et kunstig skille nettopp der sjø og land veves inn i hverandre, i stadig mindre årer, og man burde heller vektlegge om aktivitet og livsgrunnlag var tett knyttet opp mot sjø, fjord og hav.

Avgrensningen blir ytterlige lite egnet av at «*i, ved eller i umiddelbar nærhet til saltvann*» har forandret seg så mye over tid. Store deler av Fredrikstad kommune er gammel havbunn. I Fredrikstad har vi også svært mye arkeologi knyttet til andre kystlinjer enn dagens.

Når det kommer til deltemaer, foreslår Riksantikvaren tre temaer: *Sjøveien, Naustet – der vi går i land, og Ferie og friluftsliv langs kysten*. Vi vil kommentere på disse enkeltvis først, og så komme med en oppsummerende kommentar.

Sjøveien

Dette er et egnet tema, men vi savner en mer nyansert avgrensning av «kyst», slik at elver og lignende inkluderes

Naustet – der vi går i land

Dette temaet blir etter vårt syn for avgrenset. Det hadde vært bedre om det het «Der vi går i land», slik at det kunne inkludere flere former for overgang mellom vann og land enn dagens forslag.

Ferie og friluftsliv langs kysten

Dette er et egnet tema, men vi savner en mer nyansert avgrensning av «kyst». Fredrikstad har en rikholdig historie knyttet opp mot fritid, som en betydelig hyttekommune, også tidlig, eksempelvis med Hankø og den tidlige fritidsbebyggelsen der, og med Bjarne Aas lystbåtbyggeri, et av Skandinavias største. Fritid er beskrevet i eget kapittel og med egen katalog i [kommunens kulturminneplan](#).

Oppsummerende kommentar

Det er et sentralt tema som er utelatt, og som er en svært sentral del av kystens, vår lengste grenses, historie. Dette er forsvaret av kysten og dermed landet. Fredrikstad kommune mener at forsvar bør inkluderes som et fjerde deltema, som kan danne en fin balanse med det tredje temaet, ferie og friluftsliv. Å fortelle kystens historie uten å ta med forsvaret mener vi at er en forbigåelse. Forsvar er også et tema med betydelig bredde, og slik sett egnet som deltema.

Med hilsen

Dette dokumentet er elektronisk godkjent og sendes uten signatur

Per-Erik Torp
etatsjef

Mari Oline Giske Stendebakken
byantikvar